

Pääjohtaja Erkki Liikanen
Juvan osuuspankin osuuskuntakokous 15.5.2006:

RAHOITUSALAN HAASTEET JA PAIKALLISPANKIN ROOLI

1. Muutokset Suomen rahoitustoimialalla

Suomalaisen pankkitoiminnan lähihistoriaa leimaa yksi asia: muutos. Muutoksen suuruus paljastuu kun muistelee, minkälainen pankkisektori Suomessa oli reilut 10 vuotta sitten. Ajatellaanpa seuraavia asioita:

- **Pankkien tuloskehitys ja rakennemuutokset.** Vielä 10 vuotta sitten suomalaisten pankkien yhteenlasketut luottotappiot olivat suuremmat kuin liikevoitto. Pankkisektori pääsi pankkikriisin jäljiltä voitolliseksi vasta vuonna 1995. Sen jälkeen tuloskehitys ja kannattavuus ovat olleet pankkisektorilla kunnossa. Välillä tulokset ovat olleet jopa erinomaisia

Kuvio: Suomalaisen pankkitoiminnan liikevoitto (-tappio) sekä luottotappiot ja arvonalennukset 1980 – 2005

Pankkikriisi vuosina 1991 – 1994 pakotti rajuun tehokkuuden parantamiseen ja ravisteli suomalaista pankkirakennetta pysyvästi. Suomalaisen ja pohjoismaisen rahoitustoimialan rakenteet ovat nykyisin täysin toiset ja kansainvälisemmät kuin reilut 10 vuotta sitten. Uusia pankkiryhmiä ja konserneja on syntynyt nopeasti. Viime vuosina Suomeen on perustettu uusia pankkeja ja markkinoille on tullut lisää ulkomaisia osapuolia. Tätä voi pitää merkinä siitä, että pankki- ja rahoitussektorilla uskotaan tulevaisuuteen. Rahoitustoimiala on tällä hetkellä hyvin kannattava toimiala.

Rahoitussektorin tuottavuus on kasvanut voimakkaasti viime vuosina, millä on ollut suuri myönteinen vaikutus kansantalouteen. Yritykset ja kotitaloudet ovat hyötäneet ympäristöstä, jossa Euroopan talous- ja rahaliitto on luonut alhaisen ja vakaan korkotason ja jossa hyvä tuottavuuskehitys pankkisektorilla on mahdollistanut kovan kilpailun.

- **Pankkien palveluverkko ja Internet.** Vielä reilut 10 vuotta sitten pankkikonttoreiden merkitys tavallisessa pankkiasioinnissa ja maksuliikkeessä oli merkittävä. Sen jälkeen konttoreiden luonne on muuttunut hyvin toisenlaiseksi. Nykyisin ne ovat enemmänkin palvelu- ja neuvontapisteitä, kuin päivittäisten raha-asioiden hoitamapaikkoja. Puhelin- ja erityisesti verkkopalvelut ovat tulleet tilalle.

Kuvio: Pankkien maksujen välitys kotimaassa 1986 – 2005

10 vuotta sitten internetpankkitoiminta oli vasta alussa. Tänä päivänä yksikään pankki ei tule toimeen ilman toimivia ja laadukkaita verkkopankkipalveluita. Muutos on ollut syvä ja peruuttamaton. Uuden teknologian hyväksikäyttö ja Internet on antanut pankeille huimia mahdollisuuksia tehostaa ja parantaa toimintaansa.

Voi todeta, että pankkisektorilla pystyttiin hyödyntämään teknologisen kehityksen mukanaan tuomia mahdollisuuksia. Se näkyy esimerkiksi pankkien maksujen välityksen luonteen muutoksessa, jossa konekielisyysaste on nykyisin 95 %

- **Asiakkaat.** Suomessa asiakkaat ovat omaksuneet uuden pankkiteknologian käytön hyvin. Pankkiasioinnin luonne on nykyisin aivan toinen kuin 10 vuotta sitten esimerkiksi maksutavoissa.

Kuvio: Kotitalouksien rahoitusvarallisuus Suomessa 1990 – 2005

Lisäksi tavalliset pankkiasiakkaat ovat varakkaampia. Sijoittamiseen ja vaurastumiseen liittyvät monipuoliset palvelut ovat nykyisin oleellinen osa suomalaista pankkitoimintaa. Vielä 10 vuotta sitten esimerkiksi säännöllinen rahastosijoittaminen oli hyvin pienimuotoista ja koski vain pientä osaa asiakkaista. Pitkällä aikavälillä suomalaisten kotitalouksien rahoitusvarallisuus on muuttunut rakenteellisesti huomattavasti

2. Rahoitustoimialan muutostekijät

Tekstikalvo otsikolla: Muutos on pysyvä olotila

Rahoitustoimialaa kaikkialla muokkaavat muutamat muutostekijät, joista ehkä tärkein on **tekninen kehitys ja informaatioteknologian murros**. Se muuttaa toiminnan luonnetta pysyvästi. Uusia liiketoimintamahdollisuuksia avautuu ja asioita voidaan tehdä aiempaa tehokkaammin. Teknisen kehityksen vauhti ei ole hidastumassa vaan kiihtymässä. Yksittäisen yrityksen tai pankin näkökulmasta nopea tekninen kehitys merkitsee jatkuvaa haastetta sopeuttaa liiketoiminnan strategioita sekä huolehtia siitä, että asiakkaat pysyvät muutoksessa mukana.

Toiseksi, rahoitusmarkkinoiden **sääntely on muuttumassa**. Ajankohtaisia asioita tässä suhteessa ovat pankkien **uudet vakavaraisuussäädökset**, eli Basel II- vakavaraisuusvaatimukset, sekä pörssinoteeratuille yrityksille jo käyttöön otetut uudet tilinpäätösstandardit, eli IFRS-standardit. Uusien vakavaraisuusvaatimusten vaikutukset esimerkiksi pankkikilpailuun ja sitä kautta toiminnan tehostamistarpeisiin voivat olla suuria. Basel II-uudistuksen tavoitteena on lyhyesti ilmaisten aiempaa parempi ja tarkempi riskien hallinta. Otettujen riskien ja sitä vastaan tarvittavan oman pääoman tulisi kohdentua aiempaa tarkemmin. Oleellinen osa uudistusta on se, että pankkisektorilla on aitoja kannustimia kehittää omaa riskienhallintaansa. Pankkisektorille IFRS-standardien käyttöönotto ei merkinnyt suuria mullistuksia.

Kolmas muutostekijä on **EU:n laajusten rahoitusmarkkinoiden syntyminen** ja euron käyttöönotto. Tavaroiden, henkilöiden, palveluiden ja pääomien vapaa liikkuminen maasta toiseen on vanha ajatus. Kyseessä on kuitenkin prosessi, jolle ei voi ajatella olevan päätepidettä. Euron käyttöönotto käteisvaluuttana vuonna 2002 oli eräs etappi.

Euroopan laajuiset integroituneet rahoitusmarkkinat merkitsevät yksittäiselle pankille sekä **haasteita että mahdollisuuksia**. Kilpailu rajojen yli tulee kasvamaan, millä on vaikutusta pankkitoimintaan myös suurten kaupunkien ulkopuolella. Haasteena on oman toiminnan sopeuttaminen uusiin olosuhteisiin, mutta ne merkitsevät myös mahdollisuuksia. OP-ryhmän osana Juvan Osuuspankki voi hyödyntää omassa toiminnassaan Euroopan laajuisia rahoitusmarkkinoita mm. varainhankinnassaan.

On todettava, että sääntelyn muuttuminen ja EU:n laajusten rahoitusmarkkinoiden syntyminen merkitsevät **suuria haasteita myös viranomaisille**. Perusasetelma esimerkiksi euroalueella on se, että rahapolitiikka on yhteistä, mutta rahoitusmarkkinoiden valvonta on edelleen kansallisella vastuulla. Keskuspankeissakin hyvä kysymys pohdittavaksi on se, missä määrin EU:n sääntelyprosessi sinänsä ja kansallisten valvontakäytäntöjen suuret erot estävät rahoitusmarkkinoiden integraation syvenemistä.

Viimeisenä yleisenä muutostekijänä kannattaa ottaa esiin **Euroopan ikääntyminen**. Suomessa väestön ikärakenteen vanheneminen tapahtuu erittäin nopeasti tulevina vuosina. On vaikea etukäteen arvioida miten väestön vanheneminen vaikuttaa pankkitoimintaan, mutta luotettavuus ja palveluiden helppokäyttöisyys korostunevat entisestään pankkitoiminnan ohjenuorana. Monipuolisten säästämistuotteiden merkitys kasvaa. Kansantalouksien tasolla ikääntyminen vaikuttaa niin, että säästäminen todennäköisesti lisääntyy. Se puolestaan voi muuttaa suurestikin sitä korkotasoa, joka tasapainottaa säästämistä ja investointeja.

3. Vaikutuksia ja seurauksia

Tekstikalvo otsikolla: Yksittäisen toimijan pakko sopeutua

Edellä kuvatuilla muutostekijöillä on luonnollisesti monia vaikutuksia. Kansalliset rahoitusmarkkinat ovat integroituneet osaksi laajempaa kokonaisuutta. Suomen **rahoitusmarkkinat ja myös vähittäispankkimarkkinat** ovat hyvin **kansainvälisiä**. Pankkitoiminnassa jokainen alalla toimija yrittää hyödyntää **yhteistuotanto- ja skaalaetuja**. Samojen panosten käytöllä halutaan saada aikaiseksi monia eri palveluja ja tehdä samoilla panoksilla enemmän eri palveluja. Kyse on siis **tehokkuuden parantamisesta**, johon yrityksiä ajaa mm. kilpailun paine maan rajojen ulkopuolelta.

Uusilla palveluilla ja palvelujen jakelukanavilla yritetään saada aikaiseksi kilpailuetua suhteessa muihin rahoitustoimialan yrityksiin. Teknologian merkitys tässä haasteellisessa ympäristössä on oleellinen. Pankit eivät voi käyttää jotain tiettyä uutta teknologiaa erottuakseen kilpailijoista, koska uudet teknologiat ovat periaatteessa jokaisen yrityksen ja pankin ulottuvilla. Sen sijaan pankkejakin erottelee toisistaan se tapa, millä

uusien teknologisten innovaatioita ja mahdollisuuksia hyödynnetään ja miten ne saadaan asiakkaiden käyttöön.

4. Tilanne nyt

Tekstikalvo otsikolla: Tilanne juuri nyt Suomessa: hyvä

Tällä hetkellä pankkien tilanne Suomessa on yhdellä sanalla kuvaten hyvä. **Kannattavuus** on yleisesti hyvällä tasolla, **tehokkuus** on parantunut eivätkä **luottotappiot** ole ongelma. Pankkien varautuminen uusiin Basel II- vakavaraisuusvaatimukseen on pitkällä. Uudistuksen vaikutuksesta riskien hallinnan taso on jo todennäköisesti parantunut suomalaisissakin pankeissa. Asiakaskohtaisen riskin arviointi ja uusien riskimenetelmien käyttöönotto vaikuttavat positiivisesti riskikulttuuriin.

Pankkien **luotonannon kasvu** on viime vuosina ollut nopeaa mm. asuntoluototuksessa. Tilanne johtuu pankkien **kovasta markkinaosuuskilvasta** ja pitkään jatkuneesta **alhaisesta korkotasosta**. Pankit ovat tehneet asiakkaiden kanssa hyvin pitkäaikaisia sitoumuksia. Kannattavuushaaste kohtaakin pankkeja pitkällä aikavälillä. On todettava, että kaikilta osin pankkien nykyiset asuntolainojen korkotarjoukset eivät ole voineet kattaa toiminnan kustannuksia, voittomarginaalia ja riskilisää. Viimeaikoina on esiintynyt viitteitä talletuskorkokilpailun kiristymisestä. Basel II-uudistuksen periaatteet paremmasta ja täsmällisemmästä riskin hallinnasta pankkitoiminnassa ovatkin koko ajan testissä

Kuvio: Kotitalouksien luottokanta 1996 – 2005

Korkotaso alkoi nousta viime syksynä. Mikäli **korkojen nousu** jatkuu, alkaa korkeammalla korkotasolla olla jo suurempia vaikutuksia pankkien tuloksiin, liiketoimintanäkymiin ja asiakaskuntaan. Pankkien on kokoajan huolehdittava siitä, että niillä on **riittävät riskipuskurit ja vakavaraisuustaso** kaikkien yllättävienkin tilanteiden varalle.

Pankkitoiminnan **rakenteiden** suhteen Suomen pankkimarkkinat ovat tällä hetkellä hyvin mielenkiintoiset. Markkinoilla on monia erilaisia konserneja ja pankkiryhmiä. Tärkeätä on huomata, että niissä vaikuttavat myös erilaiset omistajuus- ja ohjausroolit.

5. Tulevaisuus ja paikallispankit

Yksittäisen pankin haasteena on oman strategiansa hiominen niin, että sen avulla pankki menestyy ja pystyy menestyksellisesti toimimaan tarvittaessa vaikeassakin toimintaympäristössä. Pohdittaessa pankkitoiminnan ja erityisesti paikallisesti toimivien pankkien tulevaisuutta, nousee esiin muutama tärkeä tekijä, jotka ovat jatkuvasti ajankohtaisia. Jokaisen pankin on omalta osaltaan mietittävä ja vastattava asiakaskuntansa kannalta seuraaviin lyhyesti esiin tuotuihin asioihin:

Tekstikalvo otsikolla: Tulevaisuus täynnä haasteita pankeille

1. On pidettävä selviönä, että jo mainittu **teknologinen kehitys jatkuu ja kiihtyy**. Se saa aikaan suuria muutoksia rahoitustoimialalle. Teknologinen muutos vaikuttaa kaikkien toimintaan rahoitusmarkkinoilla. Yksittäisen toimijan on osattava oikealla tavalla soveltaa uutta teknologiaa omassa toiminnassaan. Teknologinen muutos tekee mahdolliseksi tuottavuuden ja tehokkuuden parantamisen.

2. On ymmärrettävä, että **rahoitusmarkkinoiden integraatio ei ole loppunut, vaan vasta alkanut**. Muutoksen tässä suhteessa huomaa juuri tarkastelemalla asiaa pitämällä aikajänteellä. Euroopassa on jo syntynyt monilla pankkitoiminnan lohkoilla aidosti integroituneet rahoitusmarkkinat. Kehitys vaikuttaa voimakkaasti myös vähittäispankkitoimintaan. Vaikka paikallisten asiakassuhteiden merkitys säilyy vähittäispankkitoiminnassa, muuttuvat palvelut ja niiden hinnat integraation ja teknisen kehityksen voimasta globaalilla tavalla.

Eräänä esimerkkinä integraation ajankohtaisuudesta on Euroopan laajuisen euromaksualueen muotoutuminen. Yhtenäinen ja tehokas sisämarkkina pankkimaksamisen suhteen tuo lopulta etuja myös suomalaisille. EU:n komissio painottaa vähittäispankkitoiminnan yli rajojen tapahtuvan kilpailun esteiden poistamista.

Juvan Osuuspankin kaltaisessa **paikallisessa pankissa** tehokkuuden parantamispaineisiin, uusien palveluiden ja niiden jakeluteiden kysymyksiin sekä integraation mukanaan tuomiin haasteisiin voidaan hyvin vastata **osana suurta pankkiryhmää**, jonka eri yksiköiden välillä toimii selkeä työnjako. Paikallispankki hyötyy konkreettisesti suurtuotannon eduista mm. tietotekniikassa ja palveluiden kehittämisessä. Internetpalvelut asiakkaille ovat hyvä esimerkki uusien jakeluteiden ja palveluiden hyödyntämisestä. Niissä suuren pankkiryhmän keskitetyllä palvelun tuottamisella saadaan aikaan kustannussäästöjä, josta hyötyvät niin pankki kuin asiakaskin. Paikallispankki puolestaan pääsee keskittymään olemassaolonsa perustaan: asiakkaisiin ja heidän palvelutarpeisiinsa.

3. Tutkimusten perusteella pankille ei ole löydettävissä optimikokoja. Kaiken kokoiset pankit voivat olla tehokkaita ja kilpailukykyisiä. Tästä huolimatta **finanssisektorin konsolidoitumiskehitys** jatkuu ja pankkien lukumäärä pienenee jatkossa. Silti myös erikoistuneemmille pankeillekin löytyy tilaa markkinoilta.

Voinee sanoa, että Juvan Osuuspankki on erikoistunut vähittäispankkitoimintaan omalla toimialueellaan. Juvan ja Joroisten ulkopuolella asuvat pankin asiakkaat saavat palvelua juuri Internetin ja mobiilipalveluiden avulla.

4. **Asiakkaat ja heidän tarpeensa muuttuvat koko ajan**. Suomi tulee "harmaammaksi". Asiakkaat myös jatkuvasti keskimäärin vaurastuvat. Asiakkaat myös todennäköisesti muuttuvat vaativimmiksi esimerkiksi sähköisen palvelun laadun ja verkkopankkien toiminnan suhteen. Samanaikaisesti henkilökohtainen kontakti asiakkaisiin ja asiointin turvallisuus pysyvät tärkeinä. Nämä kehityskulut pankkien asiakaskunnassa eivät voi olla jättämättä syvää jälkeään pankkien toimintaan.

"Harmaantuminen" vaikuttaa myös Juvan Osuuspankin toimialueella ja kaikkiin sen mukanaan tuomiin haasteisiin pieni paikallisesti toimiva pankki voi sopeutua, kunhan se muistaa omat perusarvonsa ja asiakaslähtöisen toiminnan merkityksen.

5. Integraatio ja tekninen kehitys vaikuttavat samanaikaisesti niin, että **pankkien harjoittama hinnoittelu ajautuu entistä läpinäkyvämmäksi ja yhtenäisemmäksi.**

Markkinat ja asiakkaat ajavat pankkeja tähän. Todennäköisesti niin sanotulle kustannusten ja tuottojen ristisubventiolle jää jatkossa vähemmän tila kuin nykyisin. Tuskinpa sijoittaja-asiakas haluaa maksaa luottoasiakkaan saamia halpoja lainoja. Se, että sama asiakas voi olla yhtä aikaa sekä luotonottaja että sijoittaja, ei muuta asiaa pohjimmiltaan. **Toiminnan tehostamistarve puolestaan on muuttunut jatkuvaksi.** Se on osa normaalia toiminnan suunnittelua, eikä poikkeuksellinen toimenpide kannattavuuden parantamiseksi.

Tehostamispaineet ja henkilökohtaisen palvelun yhdistäminen laadukkaisiin verkkopalveluihin ovat myös Juvan Osuuspankin kannalta olennaisia asioita ratkaistavaksi. Haaste erityisesti paikallisille pankeille on se, että osa asiakaskunnasta ei asu pankin toimialueella. Miten yhteydet ja asiakassuhteet näihin asiakkaisiin säilytetään kovassa kilpailutilanteessa?

Tekstikalvo otsikolla: Paikallispankin rooli

6. Edellä on käsitelty monia haasteita, joita pankki- ja rahoitustoiminta kohtaa niin Suomessa kuin kansainvälisestikin. Mikä voisi olla paikallisesti toimivan pankin, kuten Juvan Osuuspankin, menestysresepti tulevaisuuden haasteiden edessä?

Vastaus löytynee asiakaskunnasta: **paikallispankki selviytyy haasteista, kun se pitää kiinni hyvästä asiakas- ja paikallistuntemuksestaan.** Tämä pätee paikallispankkien toimintaan niin Suomessa kuin muissakin maissa. Asiakas- ja paikallistuntemuksen varaan voi rakentaa pitkäjänteistä ja kannattavaa toimintaa. Lisäksi tarvitaan tehokasta toimintaa ja oikeita strategisia valintoja. Kun vielä pankin perusarvot ovat kunnossa, kuten ne Juvan Osuuspankissa ovat, voi paikallisesti toimivien pankkien tulevaisuuteen suhtautua valoisasti.